

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Снежана Башева, научна специалност „Счетоводство, контрол и анализ на стопанската дейност“

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност /счетоводна отчетност/ , обнародван в ДВ., бр.69/25.08.2017 г., с единствен участник гл.ас. д-р. Михаил Мусов

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен на основание чл. 29а от ЗРАСРБ и чл. 35 от Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС, Решение на АС №5/12.07.2017 г., Решение на Катедрения съвет на катедра „Счетоводство и анализ“ (Протокол № 10/22.05.2017 г.), Решение на Факултетния съвет на факултет „Финансово-счетоводен“ (Протокол № 10/ 6.06.2017 г.) при УНСС. Рецензентът участва в състава на Научното жури, съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 2239/24.10.2017 г.

2. Информация за кандидата в конкурса

Кандидатът гл.ас д-р Михаил Мусов е преподавател в катедра „Счетоводство и анализ“ в УНСС от 2009 г. От 2011 г. е доктор по икономика, по научна специалност 05.02.07. „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (диплома номер 34904/24.01.2011 на ВАК). От 2016 г. до сега е научен секретар на катедра „Счетоводство и анализ“.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“

Участникът в конкурса гл.ас д-р Михаил Мусов отговаря на изискванията за участие в този конкурс. За това свидетелства Решението на съвета по хабилитация на УНСС, Протокол № 2 от 16.05.2017 г., където в заключението се отбелязва, че кандидатурата на гл.ас. д-р Михаил Мусов съответства на *количествените и качествените изисквания, приети от АС*. Съветът по хабилитация дава положително становище за потенциалния кандидат в конкурса и предлага на катедра „Счетоводство и анализ“ да инициира на свое заседание конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в УНСС.

Следва да отбележа,че кандидатът участва в конкурса с научна продукция,която съответства на изискванията съгласно Правилника на УНСС.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Кандидатът гл.ас. д-р Михаил Мусов е преподавател в катедра „Счетоводство и анализ“ в УНСС и преподава дисциплините: „Управленско счетоводство“, „Principle of Accounting“, „Management of Accounting“, „Advanced Management Accounting“ пред студенти в ОКС Бакалавър и ОКС Магистър.

За сравнително кратко време кандидатът успя да се наложи и утвърди като добър научен работник и етичен колега. Като преподавател кандидатът се отличава с отлични познания в областта на теорията на счетоводната наука,доказателство за което са положителните отзиви на студентите и научната колегия. Със своя ентузиазъм и добър преподавателски опит кандидатът успя да наложи една нетрадиционна за нашия университет форма за стимулиране активното творческо мислене в студентите. По конкретно той е един от пионерите на въвеждането и използването на бизнес игри в процеса на обучение по управленско счетоводство.

5. Обща характеристика на представените научни трудове

В конкурса кандидатът участва със следната научна продукция.

Вид научна продукция	Брой публикации	Брой страници (1 800 знака)	Брой изд. коли (40 000 знака)
1. Учебници и учебни помагала	1	211	9.5
2. Монографии	2	255	11.5
3. Студии	1	71	3.2
4. Статии в специализирани	5	131	5.8

индексирани научни списания			
5. Статии в специализирани научни списания с редколегия	3	50	2.3
6. Участия в конференции в страната	7	119	5.3
ВСИЧКО	19	837	37.6

По конкретно научната продукция на кандидата включва:

1. Учебник – 1 брой (съавтор) с наименование „ Международни стандарти за финансови отчети“, ISBN 978-954-644-881-1. и с авторско участие: глава четвърта (с. 68–135), глава пета (с. 136–158), глава шеста (с. 159–185) и глава осма (с. 202–264). Авторският текст е 211 страници или общо 9.5 изд. коли. В учебника кандидатът разглежда подробно спецификите на признаване,отчитане и оповестяване на приходите , лизинга , материалните запаси и дълготрайните материални активи. Следва да се отбележи,че в него много добре е представена и разгърната философията на двата нови стандарта МСФО 15 „ Приходи от договори с клиенти“ и МСФО 16 „Лизинг“. Кандидатът е успял с новаторски подход умело да представи етапите на новия модел за признаване на приходите; да изясни особеностите при признаването на приходи от договори с клиенти със специфичен предмет, в т.ч. предоставянето на лицензи върху обекти на интелектуалната собственост и продажбата на нефинансови активи, които не са част от обичайната дейност на предприятията; да представи счетоводното третиране на промените в договори с клиенти и да изясни същността, първоначалната и последващата оценка на активите, признати от разходи по договори с клиенти. По новаторски и оригинален начин в учебника са дискутирани проблемите, свързани с идентифицирането на лизинговите договори, с идентифицирането на лизинговите и нелизинговите компоненти в договорите, както и с определянето на срока на лизинговите договори. Ясно и достъпно са представени моделите на счетоводно отчитане на лизинговите договори при лизингодателя – като финансов лизинг или като оперативен лизинг,като е обърнато специално внимание на специфичните въпроси, свързани с лизинговите договори, в т.ч.: продажба с обратен лизинг и сублизингов договор.

2. Монографии- 2 броя

2.1 Монография- 1 брой (самостоятелна) с наименование *„Професионални компетенции и личностни качества във висшето образование по счетоводство: минало, настояще и бъдеще“*- ISBN 978-954-644-938-2. Авторският текст е 198 страници или общо 8.9 изд. коли. Обект на монографичното изследване е една много слабо проучена проблематика у нас , а именно образованието по счетоводство в бакалавърска степен. Целта на монографичното изследване е да се разработи обща рамка за счетоводно образование, която да балансира личностното и професионалното развитие на студентите. В монографията авторът задълбочено изследва и анализира обхватът, структурата и съдържанието на професионалните компетенции и личностните качества, които студентите в бакалавърските програми по счетоводство следва да развиват. Стъпвайки на тази основа той успява да дефинира и подходящите педагогически подходи, подкрепящи преподаването и развитието на тези компетенции и качества.

2.2. Монография -1 брой (съавтор) с наименование *„ Адаптиране на учебни програми към изискванията на Institute of Chartered Accountants in England and Wales“*- ISBN 978-954-644-904-7. Авторското участие на кандидата в колективна монография е: глава втора (с. 20–47), глава шеста (с. 133–161) и глава осма (с. 187–194). Авторският текст е 57 страници или общо 2.6 изд. коли. Целта на монографичното изследване е да бъдат открити и очертани допирателните точки в съдържанието на учебните програми по специализираните учебни дисциплини на Финансово-счетоводния факултет при Университета за национално и световно стопанство (ФСФ при УНСС) и по модулите от квалификациите на Института на дипломираните експерт-счетоводители на Англия и Уелс (ICAEW), както и да се предложат насоки за усъвършенстване на учебните програми във ФСФ, така че на студентите, които кандидатстват за получаването на квалификациите на ICAEW, да бъдат признати изпитите от първо сертификационно ниво. Като съавтор кандидатът задълбочено е проучил и анализирал *учебни програми и учебни материали по модулите- „Управленска информация“ (Management Information)*”; и *„Право“ (Law)*” и е обобщил резултатите от проведеното емпирично изследване. Направените общи изводи и препоръки имат голяма полза за развитието на образованието по счетоводство и за оформянето на нашите студенти,като добри професионалисти.

3.Студии – 1 брой с наименование *„Beyond Vocationalism: Toward a Phenomenologically Informed Framework for Accounting Education (Working Paper Series)“*- ISSN 1556-5068. Авторският текст е 71 страници. В студията са проследени философските аспекти на обучението и образованието в областта на счетоводството.

4. Статии – 8 броя:

4.1 В статията *„Адаптиране на учебни програми във висшето икономическо образование към изискванията на международно признати професионални квалификации – методология и ограничения“* авторът дефинира основните проблеми във висшето икономическо образование и в частност в образованието по счетоводство и очертава една обща методологична рамка за адаптиране на учебни програми във висшето икономическо образование към изискванията на международно признати професионални квалификации.

4.2 В статията *„Общественят договор на счетоводството, Част I: Ангажиментите на одиторската професия“* успява да обоснове необходимостта от широк и силен социален дискурс при формулирането на общественя договор на одиторската професия и аргументирано защитава тезата, че абсолютизирането на създаването на стойност в организациите като основен приоритет на професията напълно компрометира нейния истински идеал, свързан с осигуряването на надеждна счетоводна информация за просперитета на обществото.

4.3 В статията *„Общественят договор на счетоводството, Част II: Ангажиментите на висшето счетоводно образование“* авторът предлага насоки за образователна реформа, която да направи идеала на професията по-лесно достижим, като го превърне в приоритет на академичната подготовка на бъдещите професионалисти. Той застъпва и доказва тезата, че адресирането по подходящ начин на абсолютните морални добродетели и ценности в счетоводното образование има потенциала да създаде усещане у бъдещите професионалисти за начина, по който изборът на професия и следването на нейния идеал създават смисъл в живота на отделната личност и в този на обществото. Според него това е пътят към истинския професионализъм и е единственият възможен, който има потенциала да върне на одиторската професия изгубения престиж и доверие.

4.4 В статията *„Общ модел за вземане на специфични управленски решения за оперативната дейност: методология и етапи“* авторът прави опит да обоснове необходимостта от един общ модел за вземане на специфични управленски решения и очертава неговата методология.

4.5 В статията „**It Doesn't Matter How We Assess the Competencies in Accounting Education?**“ фокусът е върху проблемите на счетоводното образование и в частност използването на електронната форма на изпити за проверка на знанията на студентите.

4.6 В статията „**What is Wrong with Accounting Curricula? In The Economy of Bulgaria and European Union – Contemporary Challenges and Solution Approaches**“ акцентът на авторът е върху целите на счетоводното образование и какви да бъдат те ,ако се използва образователната рамка основана на компетенции,предложена от Lawson.

4.7 В статията „**Time-Driven Activity-Based Costing: Potential for Application at the SMEs in Poland and Bulgaria.**“ авторът се спира на въпросите свързани със стратегическото управление на разходите и използването на концепцията за Time-Driven Activity-Based Costing (TDABC), която улеснява значително мениджмънта при прилагането на АБС метода в средните и малки предприятия.

4.8 В статията **Общ модел за вземане на специфични управленски решения за оперативната дейност: приложение**“ авторът по оригинален начин прави опит да демонстрира приложението на етапите и методологията на общия модел за вземане на специфични управленски решения с помощта на три илюстративни примера.

5. Доклади – 7 броя

5.1 В доклада с наименование „**Перспективи за развитието на учебните планове по счетоводство: утилитарният подход не е достатъчен**“ авторът прави критичен анализ на съвременните опити за реформа на висшето счетоводно образование по света;

5.2 В доклада с наименование „**Vocationalism in Accounting Education: A Critique**“ акцентът е върху образователните парадигми;

5.3 В доклада с наименование „**Управленското счетоводство в съвременната бизнес-среда – необходимост от промяна и насоки за развитие**“ акцентът е върху ролята на управленското счетоводство за рационалното управление на организациите;

5.4 В доклада „**Калкулиране на базата на дейности, свързано с фактора време – същност и приложение в малките и средните предприятия**“ акцентът е върху популяризиране в РБългария на новата концепция за калкулиране на базата на дейности, свързано с фактора време, (TDABC).

5.5 В доклада с наименование „**Как инженерното образование може да помогне на счетоводното образование?**“ акцентът е върху синергията /синергизма/ между

инженерните фундаментални знания и образованието по счетоводство, в контекста на решаване на съществуващите проблеми на обучението по счетоводство ;

5.6 В доклада с наименование „**Методология на научните изследвания в корпоративните финанси и управленското счетоводство: сравнителен анализ**“ акцентът е върху общото и различното в методологията на изследване на корпоративните финанси и управленското счетоводство и очертаване на тенденциите на изследване;

5.7 В доклада с наименование „**Концепцията за устойчиво развитие: иновативен подход на преподаване в счетоводното образование**“ авторът се стреми да обоснове потенциала на диалогичното образование („проблематизирането“), разработено и предложено от бразилския учен Freire през 60-те години на XX в., като иновативен преподавателски подход за реформиране на образованието в сферата на устойчивото развитие.

Може да се обобщи ,че представената научна продукция отговаря на тематиката на конкурса и добре илюстрира постиженията на кандидата. На тази база могат да бъдат изведени и определени приноси с научен и научно-приложен характер.

Добрата теоретична подготовка позволява на кандидата правилно да интерпретира и да формулира аргументирани тези по изследвани проблематики, в това число и по слабо изследвани области в Р България, каквито са въпросите за целите на счетоводното образование и методиката на преподаване и оценяване на знанията.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Наличието на научни приноси в дейността на кандидата е още едно потвърждение, както на неговите преподавателски качества, така и особено за неговата научно-изследователска дейност. Научните приноси, посочени в самооценката на кандидата, са пряко свързани с посочените публикации от него. Те отговарят на изискванията и особено на темата на конкурса.

I. Научни приноси

Тук се открояват приносите, водещи до обогатяване на теоретичното знание по въпросите за философията и бъдещите перспективи на образователния процес, в частност счетоводното образование. По конкретно:

1. Кандидатът посредством историко-логически анализ успява да обоснове обективният и еволюционен характер на процеса на развитие на висшето образование по счетоводство – от тесните цели на професионалното образование (vocational education) към по-широките основи на хуманистичното или либерално образование (liberal education).

2. Разработената от кандидата на основата на феноменологията обща рамка за счетоводно образование е първата такава разработка и постижение в РБългария. Ценното в случая, че той умело доказва и аргументира нуждата от баланс между личностното и професионалното развитие на студентите.

3. Разработената и предложена от кандидата платформа от стратегии на преподаване в счетоводното образование и дефинираните от него ключови метакомпетенции.

4. Разработения от кандидата универсален модел за вземане на специфични управленски решения за оперативната дейност.

II. Приноси с научно-приложен характер .

Тук се отнасят приноси, водещи до обогатяване на научно-приложни постановки за управленското счетоводство. По конкретно такъв характер има:

1. Разработената от кандидата методологична рамка за адаптиране на учебни програми в икономическото образование към изискванията на международно признати професионални квалификации.

2. Обоснованата необходимост от прилагане на иновативният подход *калкулиране на базата на дейности, свързано с фактора време, (Time-Driven Activity-Based Costing)* в малките и средните предприятия в държавите от Централна и Източна Европа.

3. Обоснованата необходимост от фундаментална промяна в насоката на бъдещо развитие на управленското счетоводство – от създаването на информация към създаването на смисъл от информацията и извеждане на доминиращата роля на институционалната икономическа теория.

7. Критични бележки и препоръки

Да насочи своите усилия, знания и натрупания си интелектуален потенциал към изследване , анализиране и адаптиране на последните световни постижения в областта на управленското счетоводство.

8. Заключение

Като имам предвид посочените професионални качества на участника в конкурса, неговият опит в преподаването и научните изследвания, посочените научно-приложни и методически приноси предлагам на уважаваното от мен жури да гласуват за присъждането на гл. ас д-р Михаил Мусов на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводна отчетност)“.

7.12. 2017 г.

София

Подпис:

(проф. д-р. Снежана Башева)